

MODELE KOMERCJALIZACJI INNOWACYJNYCH ROZWIĄZAŃ – ASPEKT WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

Małgorzata ZALEWSKA-TRACZYK

Streszczenie: Rozwój techniki w różnych dziedzinach życia cały czas postępuje. Każda nowinka techniczna jest dzisiaj wydarzeniem na skalę światową dzięki upowszechnieniu się Internetu, który sam w sobie był kiedyś rozwiązaniem innowacyjnym. Zmiany następują szybko, a my szybko się do nich przystosowujemy. Elektronika i napływ informacji z różnych jej przekazników zrewolucjonizowała nasze życie. Internet jest niewyczerpanym źródłem informacji, a nawet stał się nową branżą, w której możemy znaleźć naukę, zatrudnienie nie wychodząc z domu.

Świat stał się mały i ogólnie dostępny, wiemy o każdym ważnym wydarzeniu i potrafimy z dużym wyprzedzeniem odpowiednio się dostosować do skutków, które ono spowoduje w gospodarce czy też polityce. Dziś nikt nie dyskutuje o tym czy wdrażać innowacje, czy są one potrzebne.

Dyskutujemy raczej o przyszłych zyskach, które często są nieprzewidywalne jak i same rozwiązania innowacyjne. Masowość wprowadzania innowacji na rynki światowe, ukazała jak niezbędne są właściwe modele zarządzania i kreowania polityk zarządzania własnością intelektualną, która rodzi się wraz z powstaniem nowego dobra czy usługi. Nowoczesne technologie ułatwiają i uprzyjemniają nam życie, więc nie chcemy odmawiać sobie przyjemności wynikającej z ich użytkowania.

Model komercjalizacji innowacji bazuje na dwóch czynnikach: po pierwsze opiera się na podejmowaniu decyzji biznesowych mających głównie charakter operacyjny i ponoszeniu z tego tytułu konsekwencji (opłat związanych z procesem komercjalizacji i utrzymania własności intelektualnej - WI). Decyzje operacyjne te mają charakter strategiczny stąd projektowanie modelu komercjalizacji WI jest ściśle związane ze strategią uczelni i kooperacją małych firm na naszym rodzimym rynku i dużych występujących w Europie.

Problematyka zarządzania własnością intelektualną (ZWI) i procesami około komercjalizacyjnymi wzbudza coraz większe zainteresowanie zarówno w aspekcie teoretycznym ale w szczególności ze względu na przydatność dla praktyki zarządzania ale przede wszystkim wynika z chęci pozyskania nowych środków finansowych i otwierania się nowych rynków, w tym rynku pracy.

Słowa kluczowe: innowacje, własność intelektualna, prawa autorskie.

1. Wprowadzenie

Rozpoczynając badania nad modelami biznesowymi, trudno oprzeć się wrażeniu iż nauka w Polsce nie ma jasno sprecyzowanej ścieżki komercjalizacji innowacji przy jasno zdefiniowanej ochronie praw autorskich. Przyjrzyć się zatem należy problematyce WI "obejmuje spektrum praw odnoszących się do różnych rodzajów działalności intelektualnej. Prawa WI dotyczą praw do rzeczy niematerialnych - od wyartykułowanych idei po wytwory ludzkiego intelektu znajdujące przemysłowe (praktyczne) zastosowanie" [1].

Ochrona własności intelektualnej (WI), w postaci praw autorskich i praw własności przemysłowej, jest istotna w tworzeniu modelu komercjalizacji praw WI dla naukowców i przedsiębiorców pracujących nad innowacjami wspierającymi rozwój gospodarki. Jednym ze sposobów realizacji celów zwiększenia konkurencyjności firm i atrakcyjności ośrodków akademickich są strategie ochrony WI (w tym własności przemysłowej). Strategii te ukierunkowane powinny być na włączenie w każdy etap procesu komercjalizacji zewnętrznego gracza- firmy zależnej (spin out & off) i niezależnej od struktur uczelnianych.

Nieodzowną częścią działalności każdej jednostki naukowej jest transfer nowych technologii. Towarzyszy on wszystkim jednostkom naukowym a także jednostkom badawczo-rozwojowym od uczelni wyższych po korporacje. „Naruszenie własności intelektualnej to w świecie współczesnym jedno z najczęściej popełnianych wykroczeń. Niezmiernie często występuje niestety wykorzystywanie przez autorów książek, prac naukowych, magisterskich i dyplomowych prawie dosłowne treści zawartych w innych opracowaniach, czyli plagiowanie. Zjawisko nielegalnego kopiowania informacji w postaci nagrań muzycznych, filmowych, programów komputerowych itp. jest wręcz nazywane współcześnie "piractwem" [3].

Uczelnie w Polsce, wbrew polityce państwa obecnie stają się coraz częściej instytucją wspierającą młodych wynalazców poprzez zapewnienie sprzętu badawczego takiego jak specjalistyczne laboratoria oraz coraz częściej finansują powstawanie nowych projektów w ramach kół naukowych. Nie można uznać tego zjawiska za negatywne, pod warunkiem że znajduje się na rynku firmy chcące kooperować w kosztach komercjalizacji rozwiązań innowacyjnych, przy procesie wprowadzania tego typu rozwiązań na rynek.

Uczelnie posiadając tak wielki potencjał twórczy stają przed wyzwaniem jakim jest komercjalizacja nowych wynalazków. Problem ten dotyczy:

1. Unikalności cech własności intelektualnej (np. nowego rozwiązania).
2. Kluczowych korzyści oferowanych rynkowi.
3. Potencjalnego rynku dla własności intelektualnej.
4. Obecnych i przyszłych zasobów umożliwiających zastąpienia nowej technologii lub nowego produktu.
5. Organizacji, której będzie dotyczyć ochrona własności intelektualnej.

Modele komercjalizacji to w Polsce w szczególności modele wprowadzania innowacji na rynek gospodarczy.

2. Innowacja

Z rozwiązaniami zawierającym nowe rozwiązania, zarówno techniczne jak i nowe idee spotykamy się wszędzie. A z pewnością znajduje się w świecie wyrobów (technologii) ale także w sferze słów. Innowacja jest omawiana w literaturze naukowej i technicznej, w naukach społecznych jak historia, socjologia, zarządzanie i ekonomia, oraz w naukach humanistycznych i sztuce. „Względna przewaga innowacji nad dotychczas występującymi sposobami zaspokojenia potrzeb, które innowacja ma zastąpić (przy innych warunkach niezmiennych - im większa jest relatywna przewaga, tym szybciej innowacja będzie zaakceptowana” [7]. Innymi słowy, jest to zastosowanie lepszego rozwiązania, które napotkało jakieś nowe zapotrzebowanie, niesprecyzowaną potrzebę bądź zapotrzebowanie gospodarcze. Biorąc pod uwagę powyższe informacje, pojęcie innowacji może być rozumiane jako coś oryginalnego, nowego oraz ważnego w jakimkolwiek obszarze w którym wystąpi.

Koncepcje procesu innowacyjnego przedstawił R.W. Gryfin [2]:

1. Rozwój – polega na ocenie, modyfikacji i doskonaleniu pomysłu przed przekształceniem go w produkt gotowy.
2. Zastosowanie rozwiniętej idei w produkcji – produkt po wyjściu z laboratorium zostaje przekształcony w dobra i usługi.
3. Uruchomienie – wprowadzenie na rynek nowych produktów.
4. wzrost – następuje wtedy, gdy nowy produkt znajdzie nabywców i odznacz się zwiększonym popytem na produkt.
5. Dojrzałość – produkt firmy pionierskiej ma ugruntowaną pozycję, a naśladowcy również posiadają dany produkt w swojej ofercie.
6. Schyłek – popyt na produkt zmniejsza się, występuje potrzeba wprowadzenia na rynek nowego produktu innowacyjnego.

Często zdarza się, że innowacja mylona jest z wynalazkiem, bądź ulepszeniem. Z punktu widzenia praw własności intelektualnej i praw autorskich jest znacząca. Różnica między wynalazkiem jest taka, że odnosi się on bezpośrednio do procesu tworzenia tego dobra lub metody działania. Podczas gdy innowacją określa się ulepszenie zastosowania czegoś, co prowadzi do nowego pomysłu bądź metody. Natomiast ulepszenie jest to wykonywanie tego samego tylko lepiej. Ważnym elementem jest źródło innowacyjności a może ono powstać jako wynik działania spowodowanego przez określone czynniki, bądź jako wynik błędu systemu. Przypadek często staje się matką wynalazku. Już Michelin wynalazł w procesie wulkanizacji gumę w 1838r. wylewając przypadkowo kauczuk w swoim laboratorium, na piec. Uzyskał dziwny, rozciągliwy materiał, który uznał za innowacyjny, dzięki któremu rynek motoryzacyjny rozwinął się bardziej.

Według Peter'a D. Drucker'a głównymi źródłami innowacyjności są różne zmiany w strukturze przemysłu, strukturze gospodarki, demografii lokalnej bądź globalnej, perspektywie człowieka, terazniejszej wiedzy jaką posiadamy na pewien temat itp. [8].

Podejście do innowacji kształtuje się w zależności od stosunku w jakim jest ona rozpatrywana, możemy wymienić następujące podejścia do innowacji:

Społeczne – w społeczeństwie innowacyjność technologiczna ma duże znaczenie, gdyż wpływa na komfort, wygodę i wydajność w codziennym życiu. Może także prowadzić do negatywnych rzeczy takich jak zanieczyszczenie lub zużycie.

Biznesowe i ekonomiczne - (innowacja jako katalizator wzrostu). Wraz z szybkim rozwojem transportu oraz komunikacji w ostatnich dekadach stare podejście na świecie polegające na tym, że firmy działały tylko na danym najbliższym obszarze zostało wyparte przez dzisiejszy rynek skupiający się na całym świecie (Internet). W dzisiejszych czasach, aby firma prosperowała musi myśleć globalnie oraz działać lokalnie.

Organizacyjne - innowacja może być powiązana z pozytywnymi zmianami wydajności, produktywności, jakości, konkurencyjności, pozycji na rynku itp.

Nowoczesny proces innowacyjny odznacza się następującymi cechami, które odróżniają go od regularnej produkcji przemysłowej [4]:

1. Innowacja jest procesem interakcyjnym.
2. W większości przypadków źródłem innowacji obok prac B+R są także nabyte specyficzne doświadczenie i wiedza, kontakty z użytkownikami, dostawcami, konkurencją itd..
3. Procesy innowacyjne są zlokalizowane, odbywają się w konkretnej przestrzeni, co wiąże się z występowaniem wysokiej jakości zagospodarowania i innych czynników lokalizacyjnych wynikających z procesów aglomeracji i urbanizacji.

4. Innowacja jest procesem integracji celów, zadań i funkcji obejmujących wszystkie dziedziny funkcjonalne firmy, co oznacza, że wymaga wysokich umiejętności w dziedzinie zarządzania przedsiębiorstwem.
5. Innowacja jest procesem uczenia się wykorzystującym wewnętrzne i zewnętrzne źródła.
6. Posiada relatywnie długi i trudny do określenia cykl rozwojowy innowacji.
7. Innowacje związane są z kosztami oraz ryzykiem.

3. Modele komercjalizacji

W procesie komercjalizacji wyróżniamy takie podmioty jak wynalazca oraz podmiot finansujący proces twórczy. Rzadko zdarza się aby to sam twórca WI- innowacyjnego projektu był też organem finansującym. Wiąże się to z dostępem do specjalistycznych laboratoriów czy maszyn obróbczych, które są zlokalizowane w ośrodkach badawczych czy na uczelniach i stanowią pomost pomiędzy twórcą a światem inwestycyjnym.

Rynek światowej innowacji i edukacja zmienia się, obserwując rynek międzynarodowy komercjalizacji WI możemy wyróżnić dwa sposoby na komercjalizacji i ZWI pomiędzy twórcą a jednostką finansującą.

- model oparty na tym, że prawa autorskie pozostają przy twórcy, a naukowiec może wybrać drogę komercjalizacji, stosowany np. na University of Cambridge w Wielkiej Brytanii;
- model, zgodnie z którym prawa autorskie należą do uczelni, stosowany np. w Stanach Zjednoczonych.

Oba modele normalizują sposób czerpania korzyści przez twórców i jednostki finansujące. Stymulują również uczelnie do transferu nowych technologii oraz do kreatywnego podejścia do zadań.

Proces komercjalizacji wynalazków według modelu brytyjskiego możemy podzielić na trzy zasadnicze elementy:

- „udzielanie licencji na wykorzystanie wynalazków i patentów przedsiębiorstwom,
- tworzenie spółek spin-off,
- pośrednictwo w świadczeniu usług eksperckich i konsultingowych” [9].

Etapy komercjalizacji w systemie Oxfordzkim, który jak jeden z niewielu uniwersytetu kolegialnego jest złożony z wielu kolegiów, z których każde cieszy się wielką autonomią. To dzięki wypracowanemu przez lata podejściu do nauczania, gdzie wykładowca jest ostoją, wykształcił się inny poziom sprzedaży nowych rozwiązań na rynku.

1. Wypełnienie formularza.
2. Wybór konsultanta nadzorującego proces patentowy.
3. Oszacowanie możliwości rynkowych patentu. (ocena pozytywna).
4. Przygotowanie wniosku patentowego (w PL rzeczniczy patentowi wraz z wynalazcą).
5. Poszukiwanie licencjobiorców.

Model typu Cambridge, zasługuje na szersze objaśnienie. Mimo iż wywodzi się on z modelu brytyjskiego przewiduje on inny sposób komercjalizacji i rozumienia praw autorskich i sposobu pracy pracownia. Należy zaznaczyć, iż w uczelni przewiduje się możliwość przerwy w pracy w związku z rozwojem. Pracownicy naukowcy mogą uzyskać urlop naukowy w celu wyjazdu do innej jednostki lub zwolnienie z obowiązków dydaktyczno-administracyjnych w przypadku pracy nad projektem badawczym. W takich przypadkach jednak prawa autorskie zostają przy jednostce badawczej, natomiast twórca

dostaje gratyfikację pieniężną w postaci części przychodów z jego pracy. Model ten gwarantuje wynalazcy możliwość wyboru czy dokonać komercjalizacji pomysłu przy udziale Cambridge Enterprise (opting-in) czy bez udziału (opting-out). Wynalazca sam może podejmować decyzje odnośnie inwestorów, partnerów czy też wejścia na rynek. Powołana przez tę uczelnię spółka ISIS Innovation zajmuje się procesem od złożenia patentu, aż po poszukiwanie inwestorów. Jej działalność pozwala na pozyskiwanie funduszy na bieżące potrzeby oraz zapewnia specjalistyczne usługi, pomaga również w sprawdzeniu potencjału rynkowego patentu w ramach programu Proof of Concept Fund [11].

Kolejny model komercjalizacji wynalazków to amerykański STC.UNM przy Uniwersytecie Stanu Nowy Meksyk. Celem tej organizacji jest komercjalizacja wynalazków powstałych w laboratoriach uczelni. „Transfer ten odbywa się po przez licencjonowanie oraz zakładaniu nowych firm typu start-up. Na podstawie zawieranych umów licencyjnych firmy dostają prawo do tworzenia wyrobów, procesów oraz usług na podstawie opatentowanej technologii (...) dzięki komercjalizacji pozyskuje środki na nowe badania, ale również przez stan w którym powstają nowe firmy tworzące nowe miejsca pracy” [12].

Najbardziej jednak popularnym i cytowanym przez wielu jest model komercjalizacji innowacji proponowany przez Uniwersytet Stanforda. Uczelnia ta specjalizuje się w wydzielaniu firm typu spin-off, k i firm typu spin out które czerpią z zasobów technologicznych i kadrowych uczelni. „Główne mechanizmy transferu technologii z uczelni do biznesu na Uniwersytecie Stanforda obejmują:

- absolwentów uczelni,
- publikacje,
- seminaria, konferencje,
- doradztwo zinstytucjonalizowane tzn. firmowane oficjalnie przez uczelnię,
- badania finansowane (zamawiane) przez przemysł,
- badania prowadzone wspólnie przez uczelnię i przemysł,
- udzielanie licencji na korzystanie z różnych form własności intelektualnej” [4].

Ostatnim przykładem również z amerykańskiego rynku komercjalizacji innowacji jest model stosowany na Hopkins University. Zakłada on iż uczelnia posiada pełne prawa do powstałych patentów powstałych w bezpośrednim finansowaniu przez uczelnię bądź wykorzystujących kanały dostępu do finansowania stosowane przez uczelnię. Jednak regulamin WI obowiązujący na uczelni pozwala dając pierwszeństwo wynalazcy do zdobycia praw majątkowych do patentu, Koszty powiązane z utrzymaniem przygotowaniem oraz zgłoszeniem patentu są pokrywane z dochodów ze sprzedaży. Jeśli nie istnieje możliwość zapewnienia środków pieniężnych na komercjalizację pomysłu, uczelnia ponosi wszelkie koszty związane z komercjalizacją. Pracownik otrzymuje pełne prawo do swojej WI w przypadku prac takich jak zdjęcia utwory muzyczne itp.

4. Ochrona Własności intelektualnej uczelni a prawa pracowników

Polityka wobec WI obejmuje wszystkie kategorie pracowników, ustawy brytyjskie takie jak Uchwała o Prawie Autorskim, Wzorach Przemysłowych i Patentach (Copyright Designs and Patents Act) z roku 1988 czy Uchwała o Patentach (Patents Act) z 1977 r. opisują kwestię własności intelektualnej wytwarzanej przez pracowników i doradców. W Polsce WI chronione jest przez ustawy:

- w zakresie prawa własności artystycznej, naukowej i literackiej – Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 1994 r., Nr 24, poz. 83 z późn. zm.),
- w zakresie prawa własności przemysłowej – Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jednolity - Dz. U. z 2003 r., Nr 119, poz. 117 z późn. zm.),
- ustawa o ochronie baz danych z 27.07.2001 r.,
- ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji z 16.04.1996 r.

Natomiast mniej przejrzysta jest sytuacja, w której właścicielami praw autorskich są studenci, uczący się lub prowadzący badania w projekcie finansowanym przez osoby trzecie. Taka sytuacja wynika często z zawłości umów zewnętrznych i braku umów dotyczących zarządzania WI na uczelniach. Polityka prowadzona na uczelni w tym zakresie powinna tworzyć pomosty współpracy pomiędzy ośrodkami a przedsiębiorcami. Bardzo istotne są kwestie ujawniania, poufności i własności i monitorowanie ochrony praw WI. Osoby związane z uczelnią (studenci i pracownicy) niejako odgórnie, przystępując do kultury organizacyjnej zobowiązują się do przestrzegania regulaminu uczelni i innymi dokumentami (w przypadku studenta- przekazanie praw do prac magisterskich czy inżynierskich uczelni, w przypadku pracownika podpisanie klauzul i aneksów o przekazaniu praw WI np. umowy o pracę). Zasady prawa do własności intelektualnej pracowników uczelni i studentów często różnią się w znacznym stopniu. Ważne by stosowne dane, kod, tekst, know-how lub zgłoszenie patentu będące własnością studenta czy pracownika nie zostało zatajone lub pominięte jako produkt/usługa mogąca przynieść znaczne benefity w procesie komercjalizacji wszystkim zainteresowanym stronom.

Ważne jest wskazanie autora i otrzymanie pozwolenia (całkowitego, częściowego, licencji itp.) na wykorzystanie tego dobra lub sposobu (know-how) np. przy w następnych badaniach. Uwzględnienie umów o nieujawnianiu WI, czyli takich, które zawierają warunki, jakie muszą być spełnione, aby odtajnić informacje lub koncepcje, jest zabezpieczeniem interesów obu stron przy procesie komercjalizacji.

Prawie wszystkie uczelnie domagają współudziału do prawa wynikających z WI, wytworzonej przez swoich pracowników i studentów. Odpowiada to prawom ogólnym, przyznającym tu duże przywileje pracodawcom i podmiotom naczelnym, w których WI jest pomnażana. „Ważną cechą życia akademickiego jest to, że badacze potrzebują nieograniczonych praw przynajmniej do opublikowania swojej pracy i można im to zapewnić w oparciu o prawa własności i dostępu

Równoległe do powstania rozwoju techniki nowych technologii, koniecznością staje się nie tylko tworzenie nowych przepisów prawnych z zakresu WI ale także „upowszechnienie konstrukcji prawnych, które można praktycznie wykorzystać w obrocie gospodarczym” [13].

W 2008 roku pojawiły się w Europie dwie inicjatywy dotyczące zarządzania własnością intelektualną na uniwersytetach:

- „regulacje Grupy Lambert
- zalecenie Komisji Europejskiej w sprawie ZWI w ramach działań związanych z transferem wiedzy
- Kodeks postępowania dla uczelni wyższych i innych publicznych instytucji badawczych” [14].

Rynek otwarty na innowacje wskazał, iż brak jest właściwych dokumentów i porozumień donośnie ZWI. Opracowanie wzorców tych umów na rynku brytyjski powierzono grupie roboczej, która w 2004 r., pod kierownictwem sir Richarda Lamberta

współpracujących z Urzędem Patentowym Wielkiej Brytanii. Regulujące te w sposób kompleksowy miały zniwelować problemy w dotyczące ZWI.

Są to kwestie własności oraz praw do rezultatów prac badawczych uczelni w zależności od stopnia udziału inwestora z przemysłu, wraz z całym zbiorem dodatkowych materiałów, ułatwiających prowadzenie negocjacji.

Model komercjalizacji innowacji i praw wynikających z obrotu i zarządzania WI na rynku USA, to przykład umów i porozumień przedstawianych przez - Biuro Licencjonowania Technologii Uniwersytetu Stanford OLT (ang. Office of Technology Licensing). Dzięki ustawie Bayh-Dole (Bayh-Dole Act) z 1980 r stało się możliwe licencjonowanie WI uczelni, nie tylko jako dodatkowe prawa transferu technologii. Przede wszystkim, pozwoliło na właściwą edukację studentów, którzy później, podejmując pracę w przemyśle nawiązywali ponowne kontakty z uczelnia, jako jej partnerzy biznesowi i sponsorzy innowacyjnych badań czy rozwiązań.

Łatwiejsze stało się również wydawanie publikacji naukowych, organizowanie seminariów i konferencji, w których uczestniczą naukowcy w takiej formie jak występuje obecnie, dzięki konsultacjom z przemysłem

W/w ustawa umożliwia amerykańskim uczelniom państwowym zachowywanie praw oraz licencjonowanie innowacji wytworzonych w ramach programów badawczo-rozwojowych prowadzonych w oparciu o środki publiczne. Dając uczelni prawo wyboru co pozwoliło na rozwinięcie działalności uniwersyteckich biur licencjonowania technologii i uzyskiwać potężne środki z opłat licencyjnych dla uczelni.

Dziś ZWI można postrzegać to jako cykliczny proces, przebiegający w następujący sposób:

- pojawienie się środków finansowych, które przeznaczamy na prace B+R, (mamy wynalazki),
- licencjonujemy dobro do przemysłu (dochód z opłat licencyjnych),
- edukujemy studentów (którzy kończą studia współpracują z biznesem i uczelnią).

Zatem niezbędna jest właściwa i rzetelna edukacja, bo ta pobudza i wskazuje kierunki transferu innowacji. WI nie jest jedynie instrumentem do zarabiania pieniędzy, lecz również nośnikiem rozprzestrzeniania innowacji dla dobra całej społeczności.

Polski wzorowym ośrodkiem transferu innowacji jest Wrocławskie Centrum Transferu Technologii [15], które działa przy uczelni jednak samo się finansuje.

Kolejnymi dobrymi praktykami, jakie są obecne na rynku są materiały przygotowane przez Komisję Europejską. Wezwała ona państwa członkowskie m. in. do tego, aby podjęły starania w celu uznania przez wszystkie publiczne organizacje badawcze transferu wiedzy za swoją strategiczną misję. W tym do:

- ustanowienia strategii politycznych i procedur ZWI,
- rozwoju zdolności w zakresie transferu wiedzy (upowszechniać wiedzę),
- zwiększenia świadomości i umiejętności studentów,
- udostępniania wyników badań, przy jednoczesnym umożliwieniu ochrony WI.

Wskazano ponadto, iż „wewnętrzna strategia powinna dostarczyć personelowi i studentom jasnych zasad dotyczących zwłaszcza ujawniania nowych pomysłów o potencjalnej wartości handlowej, a także własności wyników badań, prowadzenia dokumentacji, zarządzania konfliktami interesów i zaangażowania osób trzecich. Powinna także rozpatrywać wszelkie możliwe typy mechanizmów wykorzystania wiedzy (takie jak wydawanie licencji lub tworzenie przedsiębiorstw typu spin-off) oraz możliwych partnerów w ramach wykorzystania wiedzy (takich jak przedsiębiorstwa typu spin-off lub istniejące

przedsiębiorstwa, inne publiczne organizacje badawcze, inwestorzy itp.)” [16]. Należy pamiętać iż innowacyjność polskiej gospodarki w znacznej części wynika z jakości transferu technologii i badań naukowych do przemysłu i zarządzania WI.

5. Programy państwowe

Innowacyjne podejście do nowych zagadnień przez Państwo to przede wszystkim programy służące implementacji innowacji. Powszechnie uważa się, że istotny wpływ na wzrost konkurencyjności gospodarki ma komercjalizacja badań naukowych i innowacje, czyli upowszechnianie własności intelektualnej na rynku. Dalej, wskazuje się iż sprzedaż idei, pomysłów, które są procesem, którym należy właściwie kierować na każdym poziomie występowania na rynku to też innowacje. Komercjalizowanie WI na rynku UE, tworzy popyt, obniżając ceny różnych dóbr (głównie z sektora elektroniki), przyspiesza tempo wzrostu danej uczelni (rankingi uczelni, kreacja marki) i stwarza możliwość realizacji bardziej rentownych inwestycji.” Innowacja jest dzisiaj kluczem do strategii konkurencji i jej podstawą. Tempo wprowadzania na rynek nowych produktów jest obecnie frenetyczne, ale wskaźnik niepowodzenia- wysoki” [6].

Zmiany w gospodarce i przemyśle wymagają nie tylko odmiennego typu kwalifikacji, ale również domagają się, aby były one udziałem coraz większej części społeczeństwa. W kluczowym dokumencie, powodującym reformę edukacji w Europie tzw. Deklaracji Bolońskiej, podkreślono, że system edukacji akademickiej musi być [17]:

- spójny (zapewniać ciągłość między kolejnymi etapami studiów),
- porównywalny,
- konkurencyjny,
- elastyczny (dostosowujący się do lokalnego rynku pracy).

Wymagania te wiążą się z koniecznością standaryzacji procesów nauczania – przelicznikiem punktów ECTS. Dzięki nim, stało się możliwe usuwanie barier ograniczających mobilność studentów.

UE pozostawiła treści nauczania i kształt systemów oświatowych w kompetencji państw członkowskich i nie ingerując w system edukacji. Pozwala jednak by kraje członkowskie mogły wymieniać doświadczenia w ramach współpracy narodowych systemów edukacyjnych, pamiętając jednak o zachowaniu różnic kulturowych.

Jednym z ważniejszych, niecieszących, zaobserwowanym na przestrzeni ostatnich lat zjawiskiem, jest obniżanie poziomu nauczania. To zjawisko wiąże się ze zwiększeniem liczby osób studiujących i zmniejszeniem finansów uczelni, a także rosnącą, w tamtym okresie, liczbą niepublicznych szkół wyższych zawodowych pozbawionych infrastruktury uczelnianej. Ówczesny priorytet to „zarabianie pieniędzy” na utrzymanie, a nie prowadzenie działalności naukowo-badawczej. Zanikła elitarności studiów, które stają się dobrem ekskluzywnym „za opłatą”. Obecnie obserwuje się niż demograficzny a już w 2030 roku społeczeństwa starszego będzie o wiele więcej niż tego, które zdobyłą wiedzę mogłoby komercjalizować. Co smuci a zarazem, pozwala przypuszczać, iż obecna polityka kreowania wartości intelektualnej na rynku powinna być podstawą do stworzenia tzw. „best practice”. Na rynku tworzy się centra kształcenia ustawicznego oraz centa, w których znajdują się parki technologiczne. Dzięki nim uczelnie starają się aktywne nie tylko na lokalnym rynku, ale i na rynku międzynarodowym. Partnerstwo z lokalną społecznością i biznesem, ułatwi pozyskiwanie sponsorów, jak i podniesie renomę uczelni. Wprowadzający WI np., w postaci innowacji powinni brać udział w pracach badawczo-rozwojowych (B+R)

związanych z daną dziedziną nauki i mieć poparcie autorytetów środowiska akademickiego.

Nie mniej istotna jest też rola Europejskich Programów Edukacyjnych.

Lifelong Learning Programme (LLP) „Uczenie się przez całe życie” to priorytet przy realizacji celów polityki edukacyjnej [18]. Program przewidziany na lata 2007-2013 ma za cel realizację strategii Lizbońskiej, stąd w jego składzie programy sektorowe Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig.

Kolejny to program Jean Monnet „Zrozumienie Integracji Europejskiej” ma z kolei na celu promocję wiedzy o integracji. Swobodny przepływ wykształconych w Polsce absolwentów na rynku pracy krajów UE będzie zachodził tylko wtedy, gdy nastąpi usunięcie przeszkód ograniczających mobilność studentów i pracowników. Sprzyjać temu będzie wprowadzenie regulacji prawnych dotyczących uznawalności i akredytacji dokumentów sygnowanych przez uczelnie krajów UE (suplement do dyplomu). Istotne są również narzędzia jak np. systemy klasy LMS (ang. Learning Management Systems) pozwoliły przedsiębiorstwom (organizacjom) na planowanie i śledzenie potrzeb edukacyjnych swoich pracowników (studentów), partnerów i klientów.

6. Zakończenie

Proces komercjalizacji i utrzymania technologii i produktu na rynku jest czasami trudny. Przemysłana ochrona patentowa, czyli taka która przekracza poziom dochodów wynikających z procesu komercjalizacji, ułatwia pozyskanie kapitału na wdrożenie technologii i produktu na rynku. Działalność firm na rynkach związanych wyszczególnionymi procesami i innowacjami jest dziś przedmiotem zainteresowań wielu ekonomistów. Wskazuje się, iż wynalazca powinien być świadomy, że jeśli nie spełni kryteriów innowacyjności, nie będzie miał ochrony na wybranych przez siebie rynkach. Jeżeli, zaś jego rozwiązanie będzie naruszało inne patenty, to nie będzie mógł wykorzystywać komercyjnie technologii lub produktu. Zwiększa też ryzyko zidentyfikowania jego konkurencyjnych działań na rynku.

Przeszkodą mogą być braki w dokumentacji albo fakt wcześniejszego opatentowania podobnego wynalazku przez kogoś innego

Koszty ochrony WI to nie tylko opłaty związane ze zgłoszeniem i utrzymaniem patentu na wybranych rynkach oraz opłaty rejestracyjne wzorów przemysłowych i użytkowych. Zalicza się też strukturę opłat licencyjnych w wypadku zakupu prawa do korzystania na przykład z nowego rozwiązania lub znaku towarowego. Udzielenie licencji to określenie wartości rynkowej WI i technologii, ale też koszty opłaty stałej. Opłaty są też pobierane za każde użytkowanie, dostęp lub za ustalone okresy użytkowania.

Ostatnia forma opłat za WI umożliwia uzyskanie przez licencjobiorcę wynagrodzenia (częściowy zwrot kosztów badań) za poczynione nakłady w momencie udzielenia licencji oraz sukcesywny napływ środków finansowych (np. liczonych od wielkości zysków licencjobiorcy).

Dokonana analiza i przegląd literatury wskazują, że:

- Polska jako sygnatariusz umów ochrony WI, korzysta z wielu możliwości, które zapewniają jej zaplecze prawne przy problemach związanych z naruszeniem ochrony patentowej, a także pozwalają jej na swobodniejsze operowanie na rynkach zagranicznych.

- Rynek edukacyjny w Polsce jest rynkiem przyszłościowym, gdyż procesy innowacyjne w naszym kraju ciągle się rozwijają i potrzebne są coraz to nowe rozwiązania, które sprostają zwiększającemu się popytowi na ZWI.

Bibliografia

1. Wirkus M (red.), Zarządzanie projektami i procesami., Difin, Warszawa 2013r.
2. Gryffin R.W., *Podstawy zarządzania organizacjami*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1996, s. 659 – 661, cyt. za: W. Janasz, K. Kozioł, *Determinanty działalności innowacyjnej przedsiębiorstw*, PWE, Warszawa 2007, s. 37.
3. Forlicz S, *Informacja w biznesie.* , Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2008r.
4. Santarek K (red.), Bagiński J, Buczacki A, Sobczak D, Szerenos A. Transfer technologii z uczelni do biznesu Tworzenie mechanizmów transferu technologii.
5. Stawasz K E., Rodzaje innowacji w: *Innowacje i transfer technologii – Słownik pojęć*, Matusiak K.B. (red.),PARP, Warszawa 2005, s. 39.
6. Kotler P., *Marketing lateralny.*, PWE Warszawa 2004, str. 3
7. Bajdak A. (red.), *Internet w marketingu.*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2003
8. http://www.pi.gov.pl/Firma/chapter_95076.asp 11.01.2015r.
9. http://spin.umb.edu.pl/s,adopt_and_adapt,100.html 11.01.2015r.
10. http://klastry.pomorskie.eu/multimedia/ebook_pdf/719e8ed4fba1890076a4f9afd81e83d120612d5606e282c076d902c414a3c9.pdf 11.01.2015r.
11. <https://www.pehub.com/2014/12/cambridge-innovation-capital-funds-uk-genome-firm-congenica/>
12. <http://www.scitt.paip.pl/okiem-eksperta/jak-to-zrobili-w-usa.html> 11.01.2015r.
13. A.Szewc, K.Zioło, M. Grzesiczak „Umowy jako prawne narzędzie transferu inowacji https://www.web.gov.pl/g2/big/2012_07/b52fc2ca0f6e7cdd13c669dbca840a88.pdf 12.01.2015r.
14. http://www.pi.gov.pl/parp/chapter_86196.asp?soid=1B3D012EE9454E5E8E22F76DE15C5AC9 autorka Justyna Kurchan 12.01.2015r.
15. http://www.uprp.pl/uprp/_gAllery/41/71/4171/raport_krakow.pdf 11.01.2015r.
16. <http://www.sciencenetwork.eu/analiza-regulaminow-ochrony-wlasnosc-intelek,20,61.html> 11.01.2015r.
17. <http://www.publikacjeonline.wnhis.iq.pl/numery/II/EC.pdf> 11.01.2015r.
18. http://www.bjk.uw.edu.pl/files/pdf/2009_04_07_szymanska_proces_bolonski.pdf 11.01.2015r.

Małgorzata ZALEWSKA-TRACZYK
 Wydział Inżynierii Produkcji, IOŚP
 Politechnika Warszawska
 tel. 022 234-81-33
 e- mail: margaret.traczyk@gmail.com